

นวัตกรรมการบริหารการศึกษาเชิงพุทธตามบริบทสังคมไทย

INNOVATION IN BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF THAI SOCIETY

วิไลวรรณ วงศ์จินดา¹, พนา เจนจบ²
Wilaiwan Wongjinda¹, Pana Jenjob²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นศึกษานวัตกรรมการบริหารการศึกษาเชิงพุทธในบริบทสังคมไทย โดยการประยุกต์ใช้หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและยั่งยืน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านศีลธรรม จิตใจ และปัญญาควบคู่ไปกับความรู้ทางวิชาการ จากการศึกษาพบว่า หลักไตรสิกขา และอริยสัจ 4 สามารถช่วยในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้ หลักสัปปุริสธรรม 7 ช่วยส่งเสริมคุณธรรมในผู้บริหารและสร้างความสามัคคีในองค์กรการศึกษาได้ หลักพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยคุณธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง และการบูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพัฒนาผู้นำทางการศึกษาเชิงพุทธ ช่วยเสริมสร้างความสมดุลในพัฒนาการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และปลูกฝังหลักการพอเพียง ให้ผู้เรียนสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : นวัตกรรมการบริหาร, การศึกษาเชิงพุทธ, บริบทสังคมไทย

Abstract

This academic article focuses on studying Buddhist-inspired educational administration innovations in Thai society's context by applying Buddhist teachings to create a quality and sustainable education system. The aim is to develop learners in moral, mental, and intellectual aspects alongside academic knowledge. The study finds that the principles of Threefold Training and Four Noble Truths can aid in analytical thinking and problem-solving, while the Seven Qualities of a Good Person help promote virtues in administrators and create unity in educational organizations. The principles of Brahmavihara 4 and Sangahavatthu 4 help creating virtuous learning environments, developing sufficiency economy, integrating science

¹⁻² คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Industrial Education, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

Corresponding author, e-mail: wilaiwan.w@rmutsb.ac.th

and technology, and developing Buddhist educational leadership. These approaches help balance educational development, reduce inequality, and instill sufficiency principles, enabling learners to live sustainably in society.

Keywords: Innovation of Administration, Buddhist Educational, Context of Thai Society

บทนำ

ในปัจจุบัน ระบบการศึกษาของไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ขาดการปลูกฝังคุณธรรม และความสามารถในการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนอย่างสมดุล ภายใต้บริบทดังกล่าว แนวทางการบริหารการศึกษาเชิงพุทธจึงกลายเป็นนวัตกรรมสำคัญที่สามารถช่วยแก้ปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน โดยอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทั้งด้านปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

นวัตกรรมการบริหารการศึกษาเชิงพุทธเป็นการนำหลักธรรมคำสอน เช่น ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) อริยสัจ 4 และพรหมวิหาร 4 มาปรับใช้ในกระบวนการบริหารจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงการปฏิบัติในสถานศึกษา หลักการเหล่านี้ไม่เพียงเน้นความรู้ทางวิชาการ แต่ยังมุ่งเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ความสมดุลทางจิตใจ และความสามารถในการพึ่งพาตนเองของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญ นอกจากนี้ การนำนวัตกรรมเชิงพุทธมาประยุกต์ใช้ยังช่วยสร้างสังคมการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และจากการศึกษาของ นิภาภัทร ปรากฏผล (2564) ได้กล่าวว่า นวัตกรรมการศึกษาเชิงพุทธสำคัญต่อระบบการศึกษาไทย โดยการนำหลักพุทธธรรม เช่น ไตรสิกขา มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านศีล จิตใจ และปัญญา เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม ความเข้มแข็ง และความฉลาดในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข และ บุญประเสริฐ ทรงพล (2564) ได้กล่าวว่า หลักธรรมการบริหารเชิงพุทธในการบริหารโรงเรียนมุ่งสร้างความพร้อมในการเรียนรู้รอบด้านของผู้มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาและนักเรียน โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันและการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผสานการเรียนรู้แบบไทยเข้ากับศาสตร์สากล เพื่อพัฒนาคนไทย 4.0 ให้มีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนและรากแก้วที่แข็งแรงในด้านภาษาและวัฒนธรรม

ด้วยเหตุนี้ นวัตกรรมการบริหารการศึกษาเชิงพุทธจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและความยั่งยืนในสังคมไทย โดยตอบโจทย์การพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ความคิด และคุณธรรม ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาความท้าทายต่าง ๆ ในระบบการศึกษา พร้อมทั้งสร้างพลเมืองที่มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติในระยะยาว การศึกษาเชิงพุทธจึงไม่ใช่เพียงแนวคิดเชิงทฤษฎี แต่เป็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

หลักการสำคัญของนวัตกรรมการบริหารการศึกษาเชิงพุทธ

1. หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) หลักไตรสิกขาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในเชิงพุทธ โดยมุ่งเน้นให้การศึกษาพัฒนาทั้งสามด้านไปพร้อมกัน ได้แก่ ศีล ที่หมายถึงการมีระเบียบวินัยและความประพฤติที่ดีงาม ช่วยปลูกฝังจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม สมาธิ ที่เป็นการฝึกจิตให้สงบ มีสมาธิและจดจ่อกับการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการคิดวิเคราะห์อย่างมีลำดับขั้น และปัญญา ที่เป็นการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง และรอบคอบ เมื่อทั้งสามส่วนนี้ได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน จะช่วยให้ผู้เรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไป ไม่ใช่เพียงผู้มีความสามารถทางวิชาการ แต่ยังเป็นผู้มีจิตใจที่เข้มแข็งและคุณภาพชีวิตที่ดี

2. หลักอริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักคิดที่สามารถประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการระบุปัญหาหรือสภาพที่เป็นทุกข์ (ทุกข์) เช่น ปัญหาการเรียนรู้อันล้าสมัยหรือขาดความเท่าเทียมทางการศึกษา ต่อมาคือการหาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) เช่น ปัญหาการขาดแคลนครูหรือหลักสูตรที่ไม่เหมาะสม จากนั้นจึงดำเนินการแก้ไขปัญหามาเป็นรูปธรรม (นิโรธ) โดยกำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ต้องการ และสุดท้ายคือการวางแนวทางแก้ไขอย่างเป็นขั้นตอน (มรรค) ซึ่งอาจรวมถึงการพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรมบุคลากร หรือการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ให้เข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม หลักนี้จึงช่วยให้การบริหารการศึกษามีแนวทางที่ชัดเจน รอบคอบ และสามารถติดตามผลได้อย่างเป็นระบบ

3. หลักสัปปุริสธรรม 7 หลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วยคุณธรรมที่จำเป็นสำหรับผู้นำทางการศึกษา และผู้บริหารที่ดี ได้แก่ ธัมมัญญตา (ความรู้ในสิ่งที่ถูกต้อง), อัถถัญญตา (ความรู้ในประโยชน์), อตตัญญตา (ความรู้ในตนเอง), มัตตัญญตา (ความรู้ประมาณในการใช้ทรัพยากร), กาลัญญตา (ความรู้กาลเวลา), ปริสัจญตา (ความรู้ในการบริหารคนและสถานการณ์), และ ปุคคัลญญตา (ความรู้จักคน) เมื่อผู้บริหารมีคุณธรรมเหล่านี้ จะสามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ประโยชน์สูงสุด และการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาในองค์กรการศึกษา ซึ่งจะช่วยสร้างความร่วมมือที่ดีระหว่างบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน

4. หลักพุทธธรรม 4 (พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4) หลักพุทธธรรม 4 เป็นหลักการสำคัญที่ใช้สร้างบรรยากาศแห่งความเอื้อเฟื้อและความร่วมมือในระบบการศึกษา โดย พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา (การปรารถนาดีต่อผู้อื่น), กรุณา (การช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบปัญหา), มุทิตา (ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น), และ อุเบกขา (การวางใจเป็นกลางในสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้) เมื่อผู้บริหารและครูปฏิบัติตามหลักนี้ จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เกี่ยวข้องในระบบการศึกษา ขณะที่ สังคหวัตถุ 4 คือหลักการเกื้อกูลผู้อื่น ได้แก่ การให้ทาน การพูดจาไพเราะ การช่วยเหลือเกื้อกูล และการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความสามัคคีและการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมทั้งสองนี้ ผู้เรียนและบุคลากรจะได้รับการพัฒนาทั้งในด้านวิชาการและจิตใจ พร้อมทั้งจะเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต

ดังนั้น หลักการสำคัญของนวัตกรรมการบริหารการศึกษาเชิงพุทธมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านศีลธรรม จิตใจ และปัญญา ควบคู่กับความรู้ทางวิชาการ โดยใช้หลักไตรสิกขาเป็นแนวทางในการพัฒนา การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อหาทางออกที่เหมาะสม หลักสัปปุริสธรรม 7 เน้นการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับผู้บริหารการศึกษาให้มีความซื่อสัตย์ รอบรู้ และมุ่งมั่นเพื่อประโยชน์

ส่วนรวม ขณะที่หลักพุทธธรรม 4 ทั้งพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 จะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเอื้อเพื่อความร่วมมือ และความสามัคคีในองค์กรการศึกษา ทำให้การบริหารการศึกษาสามารถพัฒนาผู้เรียนและสร้างสังคมที่มีคุณธรรมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิญา บุญเกียรติ, และ พระมหาอุตร อุตตโร (มากติ) (2566) ได้ระบุว่า การบริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธธรรมมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา โดยใช้หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในการบริหารตนเองและองค์กร เช่น หลักไตรสิกขาและหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ยั่งยืนในสถานศึกษา และ Phrakru Wiroj Kanchanaket et al. (2021) ได้กล่าวว่า รูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธศาสนาเน้นการพัฒนานวัตกรรมการบริหารที่บูรณาการหลักธรรมสำคัญ ได้แก่ พรหมวิหาร 4 และทศพิธราชธรรม 10 เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารตนเอง บุคลากร และสถาบันการศึกษาโดยมุ่งสร้างประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดให้แก่การจัดการศึกษาไทย

แนวทางการประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาเชิงพุทธ

1. การนำหลักคุณธรรมมาบูรณาการ เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมการนำหลักคุณธรรมเชิงพุทธมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษา เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้และความดี โดยการใช้กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ การฝึกฝนคุณธรรมผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการใช้วิธีปฏิบัติที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจริยธรรมที่ดี เช่น การสอนให้รู้จักการเคารพผู้อื่น การแบ่งปัน และการปฏิบัติตนในสังคมอย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

2. การจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งพาตนเอง การจัดการศึกษาภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงช่วยเสริมสร้างแนวคิดการพึ่งพาตนเองและความสมดุลในชีวิต การส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการบริหารจัดการทรัพยากรของตนเอง เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การจัดการการเงินส่วนบุคคล การพัฒนาทักษะในด้านการทำเกษตรหรือธุรกิจขนาดเล็กจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดูแลตัวเองและมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต

3. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การนำหลักพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีมาบูรณาการในกระบวนการเรียนการสอนจะช่วยเสริมสร้างผู้เรียนให้มีมุมมองที่กว้างและสมดุล โดยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเรียนการสอนร่วมกับหลักธรรม เช่น การใช้การศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาเชิงจริยธรรมและวิทยาศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่มีความรู้ด้านวิชาการ แต่ยังพัฒนาในด้านทักษะชีวิตและความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบ

4. การบริหารโรงเรียนเป็นศูนย์กลางชุมชน โรงเรียนสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยการนำหลักการบริหารเชิงพุทธมาใช้ในการทำงานร่วมกับชุมชน โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ เช่น การฝึกอบรมทักษะชีวิต การเสริมสร้างการทำงานร่วมกัน หรือการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนร่วมพัฒนาความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิต โดยมีการใช้หลักธรรมในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในชุมชน

5. การพัฒนาผู้นำทางการศึกษาเชิงพุทธ การพัฒนาผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธศาสนาเป็นการฝึกอบรมผู้นำที่มีความรู้ทั้งในด้านวิชาการและจริยธรรม โดยผู้นำการศึกษาควรมีความเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความซื่อสัตย์ ความเมตตา และการใส่ใจในผู้อื่น ผู้นำที่มีจิตวิญญาณเชิงพุทธจะสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่

ผู้เรียนและบุคลากรในโรงเรียน โดยมีบทบาทในการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีในโรงเรียนและการสนับสนุนการเติบโตของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ

ดังนั้น แนวทางการประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาเชิงพุทธมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม โดยการบูรณาการกิจกรรมและวิถีปฏิบัติที่ส่งเสริมความดีงาม การจัดการศึกษาเพื่อพึ่งพาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการบริหารจัดการชีวิตอย่างสมดุล การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการผสมผสานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และหลักธรรมพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้รอบด้าน โรงเรียนสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ชุมชน และการพัฒนาผู้นำทางการศึกษาเชิงพุทธจะช่วยเสริมสร้างผู้บริหารและครูให้เป็นผู้นำที่มีจิตวิญญาณ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพล ดวงจิตร และ ประยูร สุยะใจ (2559) ได้ระบุว่า การบริหารเชิงพุทธเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการบริหารทั้งด้านกายและใจ โดยใช้ข้อเท็จจริง และหลักเหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหา พร้อมสร้างจิตสำนึกในบุคลากรให้สามารถครองตน ครองคน และครองงาน จนเกิดองค์กรที่มีความรู้และเข้าใจอย่างถูกต้องและเป็นธรรมตามหลักอริยสัจ 4 และ พระมหาสุชิน วชิราโณ (เขยผลบุญ) (2560) ได้มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7, หลักธรรมาภิบาล, หลักอภิธานิยธรรม 7 และหลักอภิปไตย 3 ในการบริหารโรงเรียน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ความยุติธรรม และการเป็นผู้นำที่ดี เพื่อสร้างประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไปในโรงเรียน ในทางเดียวกัน Chulasak Charnnarong (2024) การประยุกต์ใช้การบริหารงานตามแนวทางพุทธศาสนากับองค์กรสาธารณะสมัยใหม่เน้น 5 แนวทางหลัก ได้แก่ การทำความเข้าใจพื้นฐาน การประยุกต์ใช้หลักธรรมโดยตรง การเชื่อมโยงทฤษฎีตะวันตกกับหลักพุทธธรรม การสอดแทรกหลักธรรมสู่เป้าหมายองค์กร และการจัดหมวดหมู่ให้เข้าใจง่ายและปฏิบัติได้จริง

ความสำคัญต่อสังคมไทย

1. สร้างความสมดุลในพัฒนาการศึกษาไม่เน้นเพียงความรู้ทางวิชาการ แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจและคุณธรรม การเน้นพัฒนาทั้งด้านวิชาการและจิตใจตามหลักพุทธศาสนาช่วยสร้างความสมดุลในกระบวนการเรียนรู้ โดยไม่เพียงแต่ผู้เรียนจะได้รับความรู้ทางวิชาการ แต่ยังสามารถเรียนรู้การพัฒนาคุณธรรม เช่น การฝึกสติ การตระหนักรู้ถึงตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างบุคลากรที่มีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

2. เสริมสร้างความสามัคคีในสังคมการน้อมนำหลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 ช่วยสร้างความเข้าใจและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในสังคม หลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา) เน้นการให้ความรักและความเมตตาต่อผู้อื่น ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมโดยการพัฒนาความเข้าใจระหว่างบุคคลและการสร้างความสัมพันธ์ที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สิ่งนี้จะช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความร่วมมือในสังคมไทย

3. แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาส่งเสริมการศึกษาแบบมีจิตอาสาและการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสตามหลักสังคหวัตถุ 4 หลักสังคหวัตถุ 4 (การให้ การพูดดี การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และการประพฤติปฏิบัติตามสิ่งที่ดี) ช่วยส่งเสริมการศึกษาแบบมีจิตอาสาและการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาส โดยการช่วยเหลือและเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับคนในชุมชนที่มีความต้องการ การสนับสนุนแบบนี้ช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาและเสริมสร้างความเท่าเทียมในสังคม

4. พัฒนาความยั่งยืนในสังคมเน้นการปลูกฝังความพอเพียงและการพึ่งพาตนเองให้ผู้เรียน การปลูกฝังความพอเพียงและการพึ่งพาตนเองในผู้เรียนจะช่วยพัฒนาความยั่งยืนในสังคม ผู้เรียนจะได้รับการสอนให้มีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง การมีทักษะในการพึ่งพาตนเองช่วยเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตและช่วยให้สังคมมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ความสำคัญของนวัตกรรมการบริหารการศึกษาเชิงพุทธต่อสังคมไทยคือการสร้างสมดุลในการพัฒนาการศึกษา โดยไม่เพียงแต่เน้นการเรียนรู้ทางวิชาการ แต่ยังคงคำนึงถึงการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมเพื่อสร้างคนที่มีความรู้คู่คุณธรรม การน้อมนำหลักธรรมเช่น พรหมวิหาร 4 มาช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม โดยส่งเสริมความเข้าใจและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในระดับชุมชน การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ผ่านการส่งเสริมการศึกษาแบบมีจิตอาสาและการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสตามหลักสังคหวัตถุ 4 ก็ช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาในสังคมไทย และการปลูกฝังหลักความพอเพียงและการพึ่งพาตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนเติบโตเป็นคนที่มีความยั่งยืนในชีวิตและสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและสมดุล ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชะธมโม (เฮียงเหี้ย), พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, สุนทร สายคำ, อมรรัตน์ เตชะนอก, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2566) ได้ระบุการวิจัยทางพุทธบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้และนวัตกรรมที่บูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการบริหารการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของศีลธรรม จริยธรรม และความสุขร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ในทางเดียวกัน และ Phrakrupalad Boonchuay et al. (2021) ได้ระบุว่า แนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ การวางแผนปฏิบัติการควบคู่กับนโยบายระยะยาวและวิสัยทัศน์ที่สร้างสรรค์ การบริหารการศึกษาคควรยึดถือประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก และการบริหารบุคลากรควรสอดคล้องกับศักยภาพและความเหมาะสม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จิตสำนึก และศักยภาพบุคลากร ในโรงเรียนควรได้รับการศึกษาและจัดการอย่างเหมาะสมตามบริบทสังคมไทย และ Lan, N. T. P., & Tien, T. A. (2019) ได้กล่าวว่า แนวทางการศึกษาของพุทธศาสนามีความสำคัญและเหมาะสมกับจิตวิทยาของนักศึกษาและความคาดหวังของผู้ปกครอง โดยกรณีศึกษาที่มหาวิทยาลัย HCMUSSH พบว่าการสอนหลักธรรมและจริยธรรมทางพุทธศาสนา รวมถึงการบรรยายจากนักวิชาการพุทธศาสนา ช่วยเสริมสร้างการนำจริยธรรมพุทธไปใช้ในชีวิตทางสังคม และต่อยั้บบทบาทสำคัญของพุทธศาสนาในการสร้างรากฐานจริยธรรมทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

สรุป

นวัตกรรมการบริหารการศึกษาเชิงพุทธมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านศีลธรรม จิตใจ และปัญญาควบคู่กับความรู้ทางวิชาการ โดยใช้หลักไตรสิกขาและการคิดวิเคราะห์ตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาหลักสี่ปฐิสรธรรม 7 ส่งเสริมคุณธรรมในผู้บริหาร ขณะที่หลักพุทธธรรม 4 สร้างความเอื้อเฟื้อและความสามัคคีในองค์กรการศึกษา แนวทางการประยุกต์ใช้มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งพาตนเอง การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและหลักธรรมพุทธศาสนา การพัฒนาผู้นำที่มีจิตวิญญาณเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี การนำหลักธรรมพุทธศาสนาไปประยุกต์ในบริหารการศึกษาเชิงพุทธช่วยเสริมสร้างความสมดุลในการพัฒนาการศึกษา สร้างความเข้าใจ ความเอื้อเฟื้อในสังคม ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และปลูกฝังความพอเพียงให้ผู้เรียนเติบโตเป็นคนที่มีความยั่งยืนในชีวิตและสังคม

เอกสารอ้างอิง

- จตุพล ดวงจิตร์ และ ประยูร สุขะใจ. (2559). การบูรณาการหลักการบริหารเชิงพุทธในการส่งเสริมการขับเคลื่อนองค์กรชุมชน ในลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 5(1), 63-83
- นิภาภัทร ปราบกมล. (2564). นวัตกรรมการศึกษาเชิงพุทธ. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(3), 206-217.
- บุญประเสริฐ, ทรงพล. (2021). หลักธรรมการบริหารเชิงพุทธของการบริหารโรงเรียน. Journal of Education Studies, 49(2), Article 18. DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.49.2.18
- พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชธมฺโม (เฮียงเที้ย), พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, สุนทร สายคำ, อมรรัตน์ เตชะนอก, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2566). การวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา. วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 2(3), 60-76.
- พระมหาสุชิน วชิร อาโณ (เขยผลบุญ). (2560). การประยุกต์ใช้หลักธรรมเชิงพุทธของผู้บริหารในการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อภิญา บุญเกียรติ, พระมหาอุดร อุตโตโร (มากดี). (2566). การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ. วารสาร มณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 6(1), 17-31.
- Chulasak Charnnarong. (2024). Buddhist Administration for Modern Public Organization. Buddhist Administration for Modern Public Organization SEEJPH Volume XXV S1, p. 1458-1462.
- Lan, N. T. P., & Tien, T. A. (2019). Buddhist approach in constructing the basis of educational ethics. Science & Technology Development Journal - Social Sciences & Humanities, 3(2), 72-78.
- Phrakru Palad Boonchuay, Siamporn Panthachai, Phrasophonphatthanapundit, Prayong Saenpuran, Chakkapan Wongpornpavan , Niraj Ruangsarn. (2021). Buddhist Educational Administration Vision for Monastic Schools under OBSN, Thailand. PSYCHOLOGY AND EDUCATION, 58(3): 4191-4193.
- Phrakru Wiroj Kanchanakheth, Phra Mana Thitiseelo (Praphruettham), Ayusakorn Ngamchat, Lampong Klomkul. (2021). Development of Educational Administration Innovation according to Buddhist Principles. PSYCHOLOGY AND EDUCATION, 58(1): 3799-3805.